

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1904, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphäfvande af förbudet mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

I en inom Andra Kammaren väckt och till kammarens första tillfälliga utskott hänvisad motion, n:o 47, har herr W. L. Moll hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes upphäfva det i kungl. kungörelsen den 26 maj 1882 angående ändring i gällande bestämmelser om postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, assurancesafgiftens belopp m. m. meddelade förbud mot postbefordran af försändelse, för hvilken värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.»

Till stöd för denna sin hemställan anför motionären bland annat: En allmän regel vid försäkring af egendom torde vara, att försäkringstagaren icke är skyldig försäkra egendomens hela värde, utan att han till större eller mindre del kan vara själfassuradör. Försäkringen är afsedd att skydda honom för förlust, men icke att bereda honom vinst. Därför kan visserligen förbud uppställas mot försäkring till *högre* värde än det försäkrade äger, men inom försäkringsvärlden torde det vara okänt, att försäkringstagaren skall anses pliktig att försäkra till egendomens hela faktiska värde. Vid all försäkring såväl

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 10 Häft. (N:o 10).

mot eld, sjöfara, stöld som annat äro ofvannämnda grundsatser allmänt antagna. Försäkringstagaren äger härvid rätt att endast delvis försäkra sin egendom och taga det återstående värdet på egen risk.

Försäkring från postverkets sida lämnas visserligen i alla länder; men i intet annat land torde postverket vara berättigadt icke blott att med uteslutande af alla andra försäkringsanstalter ombesörja all försäkring af värdeförsändelser, utan äfven äga rätt att *tinga* alla enskilda att försäkra och betala försäkringsafgift för sina försändelser till deras fulla värde, hvarigenom dessa förbjudas att helt eller delvis vara själfassuradörer. Kungl. postverket har icke heller kunnat som regel tillämpa denna bestämmelse å försändelser till utlandet, emedan obegränsad assurans är medgifven för försändelser till endast några få stater. Till andra medgifves assurans endast till begränsade belopp. Till somliga länder ikläder sig postverket ingen ansvarighet alls. I fråga om försändelser till dessa senare vore det sålunda enligt motionärens mening tydligt, att kungl. postverket i sin poststadga icke kunde förordna om förbud för värdets angifvande till ett lägre belopp än det verkliga. Så länge postverket icke vill eller kan åtaga sig att assurera för fulla värdet, behöfvas andra försäkringsanstalter, som äro villiga att meddela sådan försäkring, som kungl. postverket icke åtager sig. För banker, bankirer och mäklare m. fl. vore det nödvändigt att sådana försäkringsanstalter funnes, där försäkring af värdeförsändelser kunde erhållas. Dylik försäkring begagnas allmänt af såväl svenska som utländska banker, bankirer m. fl. Att dessa angifva sina postförsändelser till fulla värdet, är långt ifrån vanligt bruk. Snarare torde det vara regel, att värdet angifves lägre än det verkliga. För det belopp, hvarmed försändelsens verkliga värde öfverskjuter det angifna, tages i de flesta fall assurans i någon försäkringsanstalt. I andra fall är afsändaren delvis själfassuradör. När bank utför uppdrag för annans räkning, assureras vanligen försändelsen till af uppdragsgifvaren föreskrifvet belopp, oafsedt om detta är lägre än det verkliga värdet.

Poststadgans föreskrift om huru förfaras skall med försändelse, som vederbörande postfunktionär har anledning misstänka vara åsatt ett lägre värde än det verkliga, kan genom sträng tillämpning leda till allvarliga obehag för allmänheten. Motionären anser slutligen att, därest de af Kungl. Maj:t gifna föreskrifterna äro sådana, att de blott delvis kunna uppfyllas, samt så föråldrade, att de råka i strid med allmänt vedertagna internationella affärsbruk, en förändring torde vara af nöden.

Det stadgande, om hvars ändring motionären hemställer, återfinnes i den kungl. kungörelsen af den 26 maj 1882. I denna kungörelse föreskrifves, att »då anledning förekommer misstänka, att å försändelse, som till postbefordran anmäles och för hvilken assurans begäres, värdet blifvit angifvet lägre, än det rätteligen utgör, skall med försändelsen förfaras så, att då tydligen sammanlagda värdet af de i försändelsen inneslutna penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper, hvilkas ungefärliga värde med lätthet kan på grund af allmänt kända förhållanden beräknas, i någon afsevärd mån öfverstiger det värde, som angifvits, försändelsen icke må till befordran mottagas; äfvensom att i öfverensstämmelse härmed bör förfaras äfven i afseende å rekommenderade bref, dock att mottagandet af sådana ej får förvägras i annat fall, än att däri inneslutna penningar och värdepapper af nyss nämnda slag uppgå till sammanlagdt högre värde än 500 kronor».

I enlighet med och såsom tillämpning af denna kungl. kungörelse meddelas i poststadgan följande föreskrifter:

»§ 22 mom. 2. Beträffande inrikes försändelse är hvarje angifvande af *högre* eller *lägre* värdebelopp än det, som verkligen finnes i försändelsen, förbjudet.

Å försändelse till utlandet må icke angifvas *högre* värdebelopp än det verkliga; varande i en del fall jämväl beträffande dylika försändelser förbjudet att angifva värdet *lägre* än det verkliga, i hvilket afseende upplysningar meddelas i posttaxan.

§ 25 mom. 2. Inrikes bref, afsedt att postbehandlas såsom rekommenderadt, må icke innehålla penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvar mans hand gällande värdepapper till sammanlagdt högre värde än 500 kronor.

§ 67 mom. 3. Förekommer anledning misstänka, att å inrikes försändelse, som till postbehandling aflämnas och för hvilken assurans begäres, värdet af densamma innehåll blifvit angifvet *högre* eller *lägre* än det rätteligen utgör, må, på vederbörande postfunktionärs yrkande, försändelsen i närvaro af den, som densamma inlämnat, öppnas å postanstalten.

Utrönes därvid tydligen, att sammanlagda värdet af de i försändelsen inneslutna penningar, obligationer och andra därmed jämförliga, i hvarmans hand gällande värdepapper, hvilkas ungefärliga värde med lätthet kan på grund af allmänt kända förhållanden beräknas, i någon afsevärd mån öfverstiger det värde, som angifvits, eller befinnes, att försändelsen icke innehåller penningar till det belopp, som angifvits, och att det,

som för öfrigt må vara i försändelsen inneslutet, uppenbarligen icke motsvarar skillnaden, äger postfunktionären vägra att försändelsen under postverkets ansvarighet för det därå angifna värde till behandling mottaga; och är afsändaren berättigad, om han så önskar, att öfver sålunda meddelad vägran afgiftsfritt erhålla skriftligt intyg.

Enahanda gäller i fråga om assurerad försändelse till utlandet, å hvilken värdet blifvit angifvet högre, än vederbort, eller lägre, då sådant icke är tillåtet.»

Uti samma paragrafs mom. 4 finnas ungefär liknande föreskrifter rörande behandlingen af misstänkta inrikes bref, som till postbehandling aflämnas och för hvilka rekommendation begäres.

Rådfrågar man nu posttaxans bestämmelser rörande ersättningen för förkomna eller skadade försändelser, finner man, att postverket för assurerade bref ikläder sig ansvarighet *till obegränsadt belopp* för försändelser inom landet och dessutom till några i taxan angifna främmande länder. Dessa äro Norge, Danmark, Finland, Ryssland, Tyskland, Ungarn, Österrike, Schweiz, några postanstalter i Turkiet, Mindre Asien och Kina. För försändelser till det ojämförligt största antalet länder ansvarar postverket endast till *begränsade belopp*. För högst 10,000 francs till Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Portugal, Spanien, Bulgarien, Rumänien, Serbien, Tripolis, Tunis, Marocko, Egypten, några postanstalter i Syrien, Tyska Ost-Afrika, Zanzibar, Kamerun, Argentinska republiken, Chile och Antillerna. För försändelser till Britiska riket och dess utländska besittningar ansvaras för belopp till 3,000 francs. Till Nederländerna är det högsta beloppet 25,000 francs. Till vissa andra länder, såsom t. ex. Nordamerikas Förenade Stater, ikläder sig postverket *ingen ansvarighet*.

Enligt utskottets mening stå dessa poststadgans och posttaxans bestämmelser icke i full samklang med hvarandra. Å ena sidan förbjuder poststadgan att uti en försändelse inlägga ett högre värdebelopp än det som angifves. Å andra sidan begränsar posttaxan postverkets ansvarighet till olika belopp uti olika fall. Skulle poststadgan kunna efterleivas, borde också postverket ansvara till obegränsade belopp i alla förekommande fall. Då postverket icke åtager sig sådan obegränsad ansvarighet i alla förekommande fall, orsaka de mot hvarandra stridande bestämmelserna svårigheter vid deras efterlefnad. Skulle både poststadgans och posttaxans bestämmelser kunna efterleivas, måste man nämligen förutsätta, att en bank, bankir eller mäklare aldrig skulle behöfva sända större värdeförsändelser t. ex. till England än högst 3,000 francs eller 2,160 kronor. Uppenbart är, att i många fall mycket högre

belopp behöfva afsändas. Stundom afgå till både detta och andra land värdeförsändelser innehållande flera hundra tusen kronor. Det vanliga tillvägagångssättet i dylika fall torde vara, att afsändaren angifver ett visst tillåtet värdebelopp, under det han antingen själf ansvarar för det öfriga eller ock därför söker assurans i för detta ändamål särskildt organiserade försäkringsanstalter. Efter hvad som berättats för utskottet, lärer icke saknas exempel på att poststadgan i flera dylika tillfällen af vederbörande postfunktionär på misstankar tillämpats så, att afsändaren nödgats öppna försändelsen och, då den befunnits innehålla mera än det angifna värdet, densammans behandling blifvit förvägrad.

Stadganden, som äro mot hvarandra så stridande och därigenom erbjuda så stora svårigheter att efterleva, torde icke vara lämpliga att bibehålla. Utskottet har därför funnit, att motionären haft goda skäl för sitt förslag. Till denna slutsats har utskottet äfven kommit genom att betrakta frågan ur ren försäkringssynpunkt. Såsom motionären uti motiveringen till sin motion framhållit, är hufvudsyftet med all försäkring att skydda försäkringstagaren mot förluster, ej att bereda honom vinst. Försäkringsgifvaren har därför blott att tillse, att det försäkrade föremålets värde icke angifves *högre* än det verkligen är. Angifves värdet *lägre*, är detta försäkringstagarens egen risk. Försäkringsgifvaren har därmed intet att skaffa. Rättsbegreppet kan härigenom icke heller sägas blifva kränkt, alldenstund ingen blifvit förorättad.

Tillämpas nu dessa grundsatser på ärendet i fråga, äro poststadgandena enligt utskottets mening berättigade endast för så vida de gälla förfaringssättet med försändelser, hvilkas värde angifves *högre* än det verkliga. Har däremot afsändaren angifvit ett *lägre* värde än det verkliga, måste man antaga, att han hellre underkastar sig risken af förlust än att erlægga assuransafgiften. Eller ock kan man taga för gifvet, att han på annat håll försäkrat sig mot dylik förlust. Postverket har enligt utskottets mening därmed intet att göra. Det kan nämligen här af icke lida någon skada, alldenstund det ansvarar endast för det belopp, för hvilket assuransafgift blifvit erlagd.

Mot bifall till motionen hafva hufvudsakligen två invändningar framhållits. Den ena är, att postverket skulle komma att lida minskning i sina inkomster. Den andra är, att de vid postverket anställda tjänstemännen skulle blifva utsatta för frestelser till förskingring af medel uti bref, som kunde misstänkas innehålla mera penningar eller värdepapper än hvad som angifvits.

Hvad den första invändningen beträffar, tror utskottet, att minskningen i inkomster för postverket, om motionen blefve bifallen, skulle komma att blifva jämförelsevis obetydlig. I regel blefve det säkerligen

blott penninganstalter, bankirer och några större affärsföretag, som begagnade sig af andra försäkringsanstalter eller vore själfassuradörer. Vidare torde böra ihågkommas, att minskningen i inkomster motsvaras af minskning i risk. Assuransafgiften för värdeförsändelser är nämligen icke en befodringsafgift. Denna senare afgift kommer ju postverket med sitt monopol att fortfarande behålla. Den extra afgiften för värdeförsändelser är beräknad att ersätta postverket för dess ökade kostnader i och för bevarandet af och ansvaret för dylika försändelser. Förloras en del af denna extra inkomst, motsvaras detta af en minskning i risk.

Hvad den andra invändningen beträffar, att posttjänstemännen skulle blifva utsatta för frestelser till förskingring, anser utskottet föga troligt, att detta skulle blifva mera fallet än hvad nu är. Vid alla postförsändelser, som afsändas under rekommendation eller assureras, erhåller afsändaren bevis om afsändandet. Risker vid förnillning af dylika bref är därför så stor, att den säkerligen sällan behöfver befaras. Den särskilda behandling, dessa försändelser undergå, är äfven egnad att trygga mot förnillning. De befodras för sig, icke tillsammans med vanliga lösbref. De äro förseglade med sigill, som det vållar svårighet att efterhärma.

Dessa invändningar torde därför icke vara af den betydighet, att de skulle göra en förändring af stadgarna i den af motionären åsyftade riktning olämplig eller till sina följder skadlig.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes upphäfva det i kungl. kungörelsen den 26 maj 1882 angående ändring i gällande bestämmelser om postverkets ansvarighet för försändelser, som till postbefordran aflämnats, assuransafgiftens belopp m. m. meddelade förbud mot postbefordran af försändelser, för hvilka värdet blifvit angifvet lägre än det verkliga värdet.

Stockholm den 8 mars 1904.

På utskottets vägnar:

J. G. HAZÉN.

Herr *F. Berg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Reservation

af herr *Halvar Eriksson*:

»Varande af annan mening än utskottet, får jag härmed anmäla min reservation.

Kungl. kungörelsen af den 26 maj 1882 innehåller instruktion för posttjänstemännen, att dessa icke måtte mottaga i och för assurans värdeförsändelser, »då anledning förekommer misstänka», att »värdet blifvit angifvet lägre än det verkligen utgör».

Att denna bestämmelse skulle i någon mån verka demoraliserande hos vare sig affärsmän, bankirer och banktjänstemän eller hos den öfriga allmänheten, vågar jag icke blott betvifla, utan ock på det bestämdaste bestrida; ty då allmänheten anhåller om assurans, och därvid måste angifva visst värde, hvad kan då vara mera i enlighet med billighet och rättvisa, än att uppgifva det verkliga värdet?

Hos posttjänstemännen själfva aflägsnar tillämpningen af berörda instruktion en orsak till frestelse att begå brott, hvilken orsaks aflägsnande jag anser vara af utomordentlig vikt i vår tid, då i synnerhet inom affärsvärlden begäendet af brott, med ofvan åsyftade närbesläktade, hör till ordningen för dagen.

Att påstå, att postverket måste följa samma princip, som assurans-, lif- och brandförsäkringsbolag följa, då dessa lämna assurans och försäkring å belopp, hvilka angifvas till långt under de verkliga värdena, är en oriktig slutledning; ty enskilda bolag kunna icke jämföras med postverket: postverket är uteslutande till för allmänheten, under det att respektive bolag lika uteslutande äro till för att bereda sina intressenter ekonomisk vinst. Men är postverket till för allmänheten, så är alldeles gifvet, att det är berättigadt att gentemot samma allmänhet framställa kraf, hvilka gå utöfver dem, som i liknande fall kunna framställas af enskilda bolag gentemot allmänheten; ty med hvarje skyldighet måste med nödvändighet följa motsvarande rättighet.

Jag har icke lyckats erhålla någon uppgift å vare sig till postverket inflyttna assuransafgifter eller å möjliga förluster för postverket genom förkomna assurerade försändelser, och kan därför icke anställa jämförelse härvidlag. Men jag tar för alldeles gifvet, att, därest sådan utredning föreläge, densamma skulle utvisa icke så obetydlig vinst för postverket.

Då nu — under förutsättning att mitt nyss gjorda antagande är riktigt — större affärsmän skulle, därest nämnda kungörelse blefve upphäfd, finna med sin fördel förenligt att i regel angifva värdet å sina försändelser långt under det verkliga, och då sådant tillvägagående skulle för postverket medföra förminskade inkomster af assurancesafgifter, medan däremot kostnaderna i och för befordran af nämnda försändelser skulle blifva enahanda, oafsedt beloppens olika storlek, så skulle gifvetvis ett upphäfvande af kungörelsen den 26 maj 1882 medföra afsevärd förminskning af denna postverkets inkomstkälla.

Då sålunda ett bifall till utskottets hemställan om bifall till motionen skulle i afsevärd grad förminska postverkets inkomster af assurancesafgifter, och då jag icke kan vara med om att begränsa statsverkets inkomster af skatteobjekt, hvilka äro bland de mest bärkraftiga, under det att statsmakterna oafslåtligen måste söka efter nya sådana för att kunna fylla statsverkets ständigt växande behof, så har jag på grund häraf ansett, att utskottet bort afstyrka motionen, och får därför hemställa,

att Andra Kammaren för sin del ville afslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.»